

ABONNEMENT

Pays étrangers
Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad," Constantinople

Téléph: St. 865

xxvème ANNÉE

15 Juin 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ
No: 299

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi beşinci sene

15 Haziran 1930

TARİHİ İSLAMİYYET DEN SAHİFELER

I

Bu umumî unvan altıda tarih İslâmiyyetin en cazib ve canlı sahifelerini okuyucularımıza arz edeceğiz. Bunda bir sıra tâkib edecek değiliz; bugün **Hazreti Peygamberin irtihali** ni hikâye eden sahifeyi alıyoruz. Gelecek nushada **Kıssai İfk** denilen ve Hazreti Peygamberin zevcelerinden Hazreti Ayşe ye aid vak'ayı hikâye eden sahifeyi alacağız, bu sahifeler meşhur Profesör Dr. R. Dozy nin mu'teber eseri olub bundan yirmi iki sene evvel tarafımızdan tercüme ve tab' edilmiş olan « Tarih İslâmiyyet » den aynen nakl edilecektir.

Bu kitab **Saltanat ve Hilâfet** devrinde ve Hakkı Paşa hükûmeti esnaasında meclisi vükelâ tarafından aforoz edilmiş ve binlerce nushası ateşe atılmış ve yahut denize dökülmüştür. İki cildten müteşkil olan bu kitabın şimdi ilk cildi hiç kalmamıştır ve iktibasları da en ziyade, çok aranan ve bulunamayan bu ilk cildten yapacağız.

Hazreti Muhammed'in irtihali

Son demleri yaklaşıyordu, bunu kendisi his ediyordu. 632 senesinin mart ayında son defa olarak hac etdi, kendi fikrinde büyük vazifesini ifa etmiş, bitirmişti. «Allah! namemi getirdim ve me'muriyetimi ifa etdim» diyordu Kuvve-i bedeniyesi göze çarpar bir surette azalıyordu; saçları ağarmıştı, beli bükülmüşdü İhtiyarlık zamanından evvel, ihtiyar olmuşdu; mütemadiyen üzerine tazyik icra eden birçok gaileler ve müztaribi olduğu hastalıklar ile başka dürlü nasıl olabiliirdi? Haziran ayında hasta düşdü; bizzat kendisi bu hastalığın son hastalığı olacağına emindi. Bir dürlü uyuyamadı, bir gece yavaşca kalkdı yanında bir hizmetçi bulunduğu halde, birçok dostların medfun bulunduğu Medine mezarlığına gitdi. Orada efkâre müstağrak olarak saatlerce kaldı; sonra yüksek sesle ölümler için du'a etdi ve şöyle söyledi: «Hakikati halde siz ve ben rabbimizin va'idlerinin ifa olunduğunu gördük; siz mes'udsunuz, çünkü sizin haliniz sizden sonraya kalanların haline pek çok müreccahdır.» Hanesine avdet ederken hizmetçisine «ömrümü temdid etmek yahud huzuri Allahda bulunmak şıklarından birini intihabda hür oldum; ben bu son şikkı intihab etdim.» dedi.

Hümması gitdikce ziyadeleşdi. Ayşe, zevcine en müşfikane ihlâs ve ihtimam ile hizmet

ediyordu. Muhammed arada sırada daha lâtife ediyordu. İlaclara hiç itimadı yokdu; fakat zevceleri kendisinin biyhud bulunduğundan istifade ederek bir ilâç vermişlerdi. Kendikendisine geldiği vakit ilâcın nâhoş ta'amını ağzında his etdi ve ailesini bu fena ta'amlı ilâcdan gözü önünde içmeye mecbur etdi; hiçbir mukavemet görülmeksizin emri icra edildi. [1]

Fakirleri unutmadı, hiç bir zaman zenginliği arzu etmedi; ve bir mikdar paresı olduğu vakit tasadduk için sarf etmek âdetiydi, bununla beraber hastalıktan bir müddet evvel saklamak üzere Ayşe ye bir küçük meblâğ vermişti, hasta olduğu vakit heman bu pareyi mühtaclara tevzi' etmesini istedi ve müteakiben hafif bir uykuya daldı, uyandığı vakit emr etdiği şeyi icra edip etmediğini Ayşe ye sordu. Ayşe « daha etmedim » cevabını verdi. Derhal pareyi getirtti, kendilerine tevzi olunması lâzım gelen fakir aileleri söyledi ve bunun

üzerine « işte ben şimdi rahatım bu altun tasarrufumda olduğu halde Rabbimin huzuruna çıkmak hakikatı halde benim için yakışık almazdı. » dedi.

Şa'ir muhitine

Dinledi veed ile yalçın kayalar, ummanlar ,
Bir sana etmedi te'srir nevayi udum ,
Yagmurum munkalib oldu acı göz yaşlarına ,
Ölü bir ufk üzerinde dolaşan bir bulutum .

4 temmuz 1929 AB. DJ.

Haziranın 8 inci pazartesi günü sabahı kendisini pek rahat his etdi. Medine camii lebeleb dolu idi. Çünkü herkes Muhammed [S. A.] in ehvali sıhhiyesi hakkında malûmat almak istiyordu. Bu sırada, imamet hastalığı esnasında Muhammed [S. A.] nin tevkil ettiği Ebubekir icra ediyordu. Muhammed [S. A.] ki hiç beklenilmeyordu, bizzat çıkageldi; yürüyüşü mütezelzel idi. Koltuğuna girilmek lâzım geliyordu; fakat yüzünü tenvir eden hoşnudluk ibtisamını herkes görebildi: bu ibtisam, vazifesini ifa etmeye müvaffak olduğunu gördüğü için his ettiği bahtiyarlığın belki bir alâmetidi.

Son defa olarak ehaliye imamet etdi. sesi hala o kadar gür o kadar kuvvetliydi ki camii'nin dışarısından bile işidiliyordu. « Allaha kasem ederim , hiç kimse benim aleyhimde bir şey bulub söyleyemez , Allahın caiz görmediği hiç bir şeyi caiz ilan etmedim . ve Allahın, kita-

Tesmim edilmiş olduğundan şübhe etmiş olduğu rivayet olunur . Kendisine verilmiş olan ilâcın artığını bu ilacı verenlere içirmesi dikkati calibdir. A. D.

binde nehy etmediği hiç bir şey menhi ilan etmedim » Süriye üzerine sefer edecek olan ordunun baş kumanağına tayin ettiği usame ile vedalaşdı ve ona : « ordunla yürü , ileri ; Tevfik hak refikin olsun » dedi.

Bunun üzerine (Ayşe) nin hüccesine avdet etdi ve yorgunluktan bitab olduğu halde yatağın üzerine uzandı. Birkaç kelimeden, kısa du'alardan başka ağzından bir söz işitilmedi:

« Allah , haleti nez'imde bana mu'in ol ! — Cebrail! pek yakınma gel ! — Ey Allah, mağ-firetini bana raygân et ve beni semayi'illiy yinde esdikam ile birleşdir. Cinanda ebediyyet... »
Sonra her şey susdu . Başı Ayşe nin sinesi üzerine düştü ! — Arabistanın Peygamberi yavaşca, ve kemali huzur ile uykuya dalmışdı.

Dr. R. Dozy

Şi'ir ve felsefe

EŞREFİ MAHLÜKAT !

Dün akşam bahçada yalnız idim;
Gün indi, çiçekler görünmez oldu;
Gök altın ve elmas çiçekle doldu.
«Oturub bunlara bakayım» dedim.
Kaldırıp başımı, dikkatle bakdım,
Sanki büyük bir şey anlayacaktım;
Bu küçük akl ile ne anlaşılır ?
Satırlar üstünde gezinen böcek
Ne bulur kitabda idrak edecek ?
Anlamak isteyen akla şaşılır:
«Gök derin, yıldızlar çok uzak ! dedim,
Her şeyden yakındır kendime kendim;
Ben neyim ? nereden geldim buraya ?
Ezeli bir yokkên niçin var oldum,
Mademki bu varlık benzer rü'yaya,
Dün genç idim, bugün ihtiyar oldum ?
Yeniden yok olmak belki varlıktır;
Varlıkda, yoklukda hep karanlıktır.
Kâinat içinde bilmem ben neyim ?
Dünyada işim ne ? yokdur haberim;
Her halde kıymetsiz, küçük bir şeyim,
Yazık ki düşünür ve his ederim !
Bir insan olmakdan çok utanırım,
Çünkü ne mahlûktur eyi tanırım :
Ya zâlim, ya mazlûm, ortası yokdur;
Ya kurtudur, ya koyun bu garib hayvan.
Zâlimin kimseden pervası yokdur,
Mazlûmun sabrına ölümdür pâ-yân;
Zâlimin zulmünü artırır mazlûm,
Zulümler kudurur sabırdan mâlûm.
Gücenme kardaşım, doğru sözlerden ,
Sen ve ben ikimiz aynı hayvanız,

İşimiz, gücümüz ibaret şerden ,
Meleklik taslayan azma şeytanız.
İnsanım deyerek, öğünme, utan,
Kimlerdir harblerde serilip yatan ,
Kimlerdir bunları söyle, öldüren,
Sayısız ocaklar yıkıp söndüren,
Akrep mi, yılan mı, kurt mu, kaplan mı,
Ya kuduz bir köpek veya sırtlan mı ?
Hayır kâtil, maktûl, hep insan oğlu,
Sözde mütefekkir, hassas ve uslu.
Allah da peşiman yaratdığına, [1]
Çirkefli çamura can katdığına, :
«Evvelce pek güzel yaratdık» diyor,
«Sonradan (esfel) e biz atdık» diyor. [2]

1929 Ebûbekir Hâzım

Tashih

298 numaralı nüshamızda mûnderic (Kırmızı balık ile kanarya) sernameli manzumenin 10 nuncu mısraındaki (sûr'atle) sûr'atli, ve 27 inci mısraındaki (nerde varsa) cümlesi (her ne varsa) olacaktır. 12 inci mısra' (bilmediği bir şeyden mahrum olduğu belli) mısra'ile tebdil edilmiştir.

[1] Aziz üstadın bu mısra'ı **Prométtée** nin ağ-zına koymuş olduğumuz şu kıt'ayı hatıra getirir :

Alır mazlumlar ilk âteşi isyanı ruhumdan,
Peşimandır beni halk ettiğiinden zâlim Allahım;
Dikenden tacımı iusanlığın husranı örmüşdür,
Mesih in çarmıh üstünden uçan son ahıdır ahım.

20 mayıs 1928 AB. DJ.

[2] (لقد خلقتنا الإنسان في احسن تقويم ثم رددناه اسفل سافلين .)

(Kuranikêrim)